

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗА ПОДГОТОВКА

за теста по философия – XI клас, Модул: Философски практикум

Учебна 2026/2027 година

Какво предстои: Ще напишете философско есе на тема „Мнозина могат да спорят, не са много тези, които могат да разговарят“. Есето носи 30 точки. Този конспект ви помага да разберете темата, да съберете идеи и да подредите есето така, че да покрие всички критерии за оценяване.

Тема 1. Какво е философско есе

- **Философското есе** е кратък текст, в който авторът изразява и **аргументира собствена позиция** по философски въпрос.
- То не е преразказ и не е съчинение по литература. Важни са **тезата, аргументите и примерите**.
- Есето трябва да бъде написано на **книжовен български език**. Преписването се оценява със Слаб (2).

Тема 2. Как се оценява есето

Знайте за какво получавате точки – и проверете есето си по тази таблица.

Критерий	Точки	Какво трябва да направите
Разбиране на темата и теза	6	Формулирайте ясна теза, свързана с цитата
Философско съдържание и аргументация	9	Използвайте философски понятия и аргументи
Структура	3	Увод, изложение и заключение
Езикова грамотност и стил	3	Пишете грамотно и книжовно
Собствена позиция	5	Кажете ясно какво мислите вие и защо
Примери	4	Дайте поне два подходящи и развити примера

Тема 3. Разбиране на темата: спор и разговор

Спор	Разговор (диалог)
Целта е да победя другия	Целта е да разберем нещо заедно
Слушам, за да отговоря	Слушам, за да разбера
Другият е противник	Другият е събеседник
Важно е кой е прав	Важно е какво е вярно
Често води до обида и нападки срещу личността	Изисква уважение, търпение и откритост

- Основната идея на цитата: да спориш е лесно, защото е достатъчно да защитаваш себе си. Да разговаряш е трудно – трябва да **изслушаш**, да **разбереш** другия и да допуснеш, че **той може да е прав**.

Тема 4. Философски понятия и автори, които можете да използвате

- **Сократ** – философства чрез разговор. Неговият метод **майевтика** („изкуството на акушерството“) помага на събеседника сам да открие истината чрез въпроси. „Аз знам, че нищо не знам“ – истинският разговор започва с признание на собственото незнание.
- **Платон** – пише своите произведения като **диалози**. Истината се търси заедно, в разговор.
- **Софистите** – учат как да се спечели всеки спор, независимо дали тезата е вярна. Сократ ги критикува, защото за тях целта е победата, а не истината.
- **Еристика** – изкуството да се спори заради самата победа. **Диалектика** – изкуството да се търси истината чрез разговор. **Артур Шопенхауер** описва трикове, с които хората печелят спорове, без да са прави („Еристична диалектика“).
- **Мартин Бубер** („Аз и Ти“) – истинската среща между хората е отношение „Аз – Ти“, в което другият е личност, а не предмет или средство.
- **Ханс-Георг Гадамер** – разговорът е път към разбирането; в него участниците трябва да са готови да допуснат, че другият може да е прав.
- От предишните модули: **логически грешки** в спора (атакуване на личността, обръщане към силата); **асертивност** и **емпатия** – умения, без които разговорът е невъзможен; **активно слушане**.

Тема 5. Идеи за аргументи и примери

Възможни аргументи:

- Спорът често е проява на **егото**: човек иска да се наложи, а не да научи нещо ново.
- Разговорът изисква **уважение към другия** и признание, че никой не притежава цялата истина.
- Спорът не е непременно лош – ако води до разговор, той помага да се провери една теза. Лош е, когато целта е само победата.
- Да разговаряш е **умение**, което се учи – чрез слушане, въпроси и търпение.

Възможни примери (изберете поне два и ги развийте):

- Коментарите в социалните мрежи – много спорове, обиди и малко разбиране.
- Телевизионни дебати, в които участниците се прекъсват и не се изслушват.
- Семеен разговор между родители и деца – кога е спор и кога е истински разговор.
- Сократовите разговори с неговите събеседници в Атина.
- Личен пример – ситуация, в която сте разбрали нещо ново, защото сте изслушали някого.

Тема 6. Примерен план на есето

1. **Увод** (3–5 изречения): Въведете темата – например с въпрос („Защо е толкова трудно да се разговаря?“). Формулирайте ясно своята теза.
2. **Изложение** (2–3 абзаца): Обяснете разликата между спор и разговор. Всеки абзац – един аргумент, подкрепен с философско понятие или автор и с пример. Може да разгледате и обратната гледна точка и да я оборите.
3. **Заключение** (2–4 изречения): Обобщете и потвърдете тезата си. Можете да завършите с извод за себе си или с въпрос, който кара читателя да се замисли.

Полезни изрази:

- „Според мен ...“, „Смятам, че ...“, „Струва ми се, че ...“ – за собствена позиция.
- „Първо ...“, „На второ място ...“, „Освен това ...“ – за подреждане на аргументите.
- „Например ...“, „Пример за това е ...“ – за примерите.

- „Някои биха възразили, че ..., но ...“ – за обратна гледна точка.
- „Следователно ...“, „В заключение ...“ – за извода.

Проверка преди предаване

1. Има ли ясна теза в увода?
2. Използвал(а) ли съм поне 2–3 философски понятия или автори?
3. Има ли увод, изложение и заключение?
4. Има ли поне два развити примера?
5. Ясно ли е какво мисля аз и защо?
6. Прочетох ли текста за правописни и пунктуационни грешки?

Изготвил:

Боян Михайлов